

Politikai, gazdasági és kulturális szerződések, a nemzetközi forgalom, valuta-ügyek, az állam egyes gazdasági ágainak más államokéval való összehasonlítása, a fejlődés, vagy hanyatlás mértékének statisztikai adatai, háborúk s azok okai mind alapjai a geopolitikai gondolkodásnak, s ezeket az újságból kell meríteni. „Az újság ma azt nyújtja, ami holnap történelemmé lesz.” Ebben áll a földrajztanítással kapcsolatos nemzetnevelő jelentősége. (10. sz.)

Szántó Lőrinc.

Der Deutsche Volkserzieher. A f. évi 1. és 2. szám a történelemtanításnak van szentelve, s ebben a következő cikkek keltették fel érdeklődésünket: **A szülőföld a történettanításban.** Max Zummach, Stettin. A szülőföldi gondolatnak a történettanításban való hangsúlyozását két elv teszi megokolttá: 1. A történettanítás célja általában és 2. A közelebbiről a távolabbra figyelmeztető módszertani elv. A történettanítás mai nemzeti célja: 1. a politikai gondolkodásra való nevelést; 2. a történeti korok és emberek átértékelése a szerint, hogy miként szolgálták a népi gondolatot; 3. a fajiság hangsúlyozása a harmadik birodalom népi feltámadásában; 4. a múlt és jelen történeti alakjainak példaképpül való odaállítás a valláserkölcsei érzés felkeltésére.

A fenti alapelvek szerint a szülőföldnek bekapcsolása a történettanításba a következő módon történik: 1. A haza vér-, nyelv- és sorsközösség, s minden szűkebb értelemben vett országrésznek kötelessége az egész haza gazdasági, kulturális és politikai fejlődését előmozdítani. 2. Az ország különböző részeinek sajátos kultúrája összegeződik az egész ország kultúrájának sokféleségében. 3. A részekben ébren kell tartani az összességhez való tartozás tudatát, nehogy a testvérháborúk kora megismétlődhessék. Ezekből az elvekből a történettanításra nézve a következő komoly megfontolások származnak: 1. A szülőföld történetét kapcsolatba kell hozni az egész hazai föld történetével azokban a kölcsönhatásokban, melyeket egymásra gyakoroltak. 2. Ezáltal a szülőföld mint egy nagy hazának egy tagja, kerül a tudatba, mely tagnak alá kell, hogy rendelje magát egy központi akaratnak, egy vezetőnek. 3. A gyermekek szűkebb hazájuk fajiságának alapján megismerik a népesség sokféleségét a nagy német faji kereten belül. Innen a szállóige: „Kifelé egység és hatalom, belül gazdagság és sokféleség” A gyermekeknek fel kell ismerniök a történet során működött idegen erők romboló hatását s meg kell érezniök a vágyat, mely ma az egész országot áthatja, hogy az ország népe mind forrjon össze munkában és ünneplésben egyaránt. Ennyit a történettanítás céljáról általában.

Ami a „közelebbiről a távolabbira” tekintő módszertani elvet illeti, itt tisztázni kell a kérdést, hogy mi a közeli és mi a távoli a mi gyermekeinknek? A történelemben a *helyileg* közeli nem jelenti egyúttal a lelki értelemben vett közelséget. Ellenkezőleg, időben és térben távoli dolgok sokszor közelebb állnak a gyermek lelkéhez, mint a környezetbeli történések. A „közeli és távoli”, tehát lelki értelemben veendő. Vannak dolgok, amik a gyermekekhez bizonyos korukban közelállnak, s nagyon fontos, miképpen hozzuk az egyes dolgokat a gyermekek lelki közelségébe. A tanítás anyagát úgy kell

alakítani, hogy a gyermek gondolkodásának, érzésének és képzeletének megfeleljen; hogy emellett a közeli, tehát érzékelhető dolgok közelebb esnek a gyermekhez, mint a távoliak, az természetes. A követelés itt tehát az legyen, hogy alakítsuk, elevenítsük meg a hazai történetet, a nemzeti érzéssel.

Rembrandtszellemű német történettanítás. *Werner Gerth, Annaburg.* A németek részére a történelem eddig nem jelentette az élet tanítómesterét, ez a mai küzdelem van hivatva az elmulasztottakat pótolni. A történelem politikai és szellemi harc a nép lelkéért. S vezetői e harcnak azok a férfiak, akik a néplelket megőrizték, megtisztították, felemelték és megerősítették. Ők mutatták meg az igazi utat. Már a század elején csirázik ki az a történeti felfogás, mely szerint „Férfiak csinálják a történelmet.” Langbehn ilyen értelemben állítja oda Rembrandt, mint nevelőt. A tehetségtelen vezetők vitték a nemzetet a romlásba. Ebből kijutni csak olyan vezetővel lehet, akinek egyénisége felolvad a népben. Vezető csak a legjobb lehet, s ez az árja fajú ember. A történelem emlékezzék meg azokról a nagy emberekről, akik a német sorsot meghatározták. Bennük tükröződnek a nép erényei és hibái. A nemzet nagyjainak összvonásai adják a nép szellemi arculatát. A múltnak cselekvő nagyjai adják a jövő számára az irányt. A népet legjobban a nép történeti eszményei nevelik a jövő számára. Ezeket az őseket nem lehet feladni, mert rajtuk mérheti meg a nép az ő alkotásait, erejét és célját. Ezek a példaképek képezik a nép magas iskoláját, ők a nép nevelői. A történettanításban minden elméletnél többet ér egy odaállított élő emberi alak. Egy férfi sokakat csinál. A férfi és a tömeg összetartoznak; ez amabban magára ismer. Minden történelemtanár tapasztalhatja, hogy a gyermekek szeretik a történeti személyekhez fűződő tanítást. A személyekkel szeretnek, gyűlölnék, harcolnak és győznek. Meg kell szabadulnunk egy szellemivé flomult történetszemlélettől, helyébe olyan személyiségeket állítsunk a gyermekek elé, melyek köré küzdő tömeg sereglett a múltban is és a jelenben is. Ezek legyenek a példák nemcsak a műveltek, hanem az egész nép számára. Ezekben a példákban is nem a mulandót kell szemügyre venni, hanem az állandót, a belső törekvést. A történettanítás feladata a nemzet igazi, nagyjainak példájával nevelni a jövőre.

Földrajzpolitikai vázlatok alkalmazása a történettanításban. *Otto Schäfer, Frankfurt a. M.* A történettanításban gyakran fellépő földrajzpolitikai anyag szükségessé teszi a vázlatok alkalmazását. Ezek kitűnő szemléltető eszközök a tér- és időbeli történések kifejezésére, s megkönnyítik hosszú történeti sorok áttekintését. Pedagógiai céljuk a rendszerezés, összefoglalás és az anyag megrögzítése. Alkalmazásuk az alábbi elvek szerint történik. A vázlatrajz a térképpel szemben tetszés szerinti területet foglalhat magába. Ne tartalmazzon sok részletet, hogy a vázlat értelmessége és világossága ne zavartassék. Csak fontos részleteket kell felvenni, s ezeket egységbe kell foglalni. Először az alaprajzot készítjük el, úgy, hogy feltüntetjük az országhatárokat, s egyéb lényeges jegyeket, mint pl. folyamokat, hegyeket, fővárosokat, stb., lényeges még a felszíni formák feltüntetése is. Megállapítjuk a színeket és jeleket országok és városok részére. Ez a földrajzi vázlat alaprajzul szolgál a történelmi feljegyzések számára. A vázlatrajzot erősen

befolyásolja az ábrázolandó időszak terjedelme és tartalma. Az állapotrajz politikai viszonyok bemutatására szolgál, értéke az időpont ügyes megválasztásától és gondos elhatárolásától függ. Csak jellemző dolgokat tartalmaz. Politikai események érzékelésére a fejlődésrajzot használják. Lehet egy középhelyet elfoglaló magyszerű vázlatból is kiindulni, melyet aztán fokozatosan kitöltünk; csak sokat ne tartalmazzon. Az összefoglaló vázlat állapotok és fejlődések észleltetésére szolgál, s alkalmas színek, jelek felhasználásával kitűnő szolgálatot tehet, világossága, kifejezőképessége és gazdag tartalma révén. A legnagyobb teljesítményt e tekintetben mégis a szerkezeti vázlatrajz szolgáltatja, melynek előállítása két részből áll. Az első rész a tér földrajzi megszerkesztése, melyben a történeti események végbementek. A földrajzi és történeti adatok összeolvasását bizonyos vezérlőfonalak szolgálják, melyek találkozási pontjai csomópontokat képeznek. A második rész alapja is földrajzi térszín megadása, mely határokat, folyókat, hegyrészeket, városokat tartalmaz. Itt is kapcsolatot teremtünk a történelmi eseményekkel s megállapítjuk a politikai történés térbeli kiterjedését; ez is vezérfonalak útján történik. Az ilyen földrajzpolitikai vázlatok igen értékes, de igen elvont szemléltető eszközök. A nagy általánosítás, s nagyvonalú összefoglalás bizonyos sematizálással jár, de ez nem jelent nagy bajt az előny mellett. Ezek a vázlatok csak középfokon kezdhetők el, és pedig kezdetben együttes munkával. A tervet később a tanár adja meg. A tanulók rajzbeli készségének növekedésével a vázlatrajzok is fokozatosan haladnak az egyszerű állapotrajzból kiindulva a fejlődést feltűntető rajzig. A szerkezeti rajz csak a felsőbb osztályokba való, egyrészt a nagyobb tudás, s másrészt az érettebb gondolkodási képesség miatt is. Föltétele a vázlatrajzoknak a kezdettől fogva gondos földrajzoktatás, s különösen a helyes térképhasználat. A földrajzpolitikai oktatás a vázlat segítségével igen maradandó nyomot hagy a tanulók lelkében, ezért nemcsak történettanításban kerülhet előtérbe, hanem egyéb kulturális, gazdasági, művészeti, irodalmi stb. téren is volna értékesíthető.

A történettanár. *Ernst Bargheer, Halle a. d. S.* 1. Szerző rámutat azokra a nehézségekre, melyekkel a mai német történettanítás küzd, mert sem tankönyv, sem metodika, sem tanterv nincs olyan, mely a harmadik birodalom szempontjából nézné a történelmet. 2. A mozgalom megelőzte az iskolai és nevelői problémákat. Első helyen itt az ember, tehát a történelemtanár áll. Helyes kiválasztással olyan egyéneket nyerhetünk a történettanítás részére, akiknek személyes tehetsége és szorgalma felsőbb utasítás nélkül is megtalálja a kellő formát és tartalmat. A „Führer“ maga említ egy történettánárt, aki előadásának tüzével szinte elragadtatta tanulóit, beszédjének erejével lelkesítette és visszavarázsolta őket a múltba. Emellett azonban ügyesen össze tudta kötni a jelent a múlttal. 3. Itt azonban finom különbséget kell tennünk a beszédesség és a beszédkézség között. Ez utóbbi mindenféle dologról tárgyal, de magát a dolgot nem engedi hatni. Viszont a beszédesség egyéni az egyén és a dolog hatását s azt a benyomást kelti, mintha a dolog maga elevenedett volna meg, mert az előadó személyisége összeforrt a tárgy szellemével. Lelkesíteni csak lélekkel lehet. Csak az egyén lelke és a tárgy szellemé képes lelkesíteni és visszavarázsolni a jelenből a múltba. Aki erre nem

képes, az ne legyen történelemtanár; de viszont mindenki képes lehet rá, aki egyéni nevelési eszményt és kellő tárgyi szorgalmat visz bele a munkába. 4. A történettanár munkaeszközeit a történettudomány szolgáltatja lecsúrt eredményeivel és forrásmunkáival, de nagyon értékes eszközök a mult művészi feldolgozásai; a történelmi regények is. 5. A történettanár összműködése tehát három forrásból fakad: először személyi képességeiből s a belőlük származó munkaakaratból, a második a tudást megszerző szorgalom, gondosság, a tárgyban rejlő eszmék és összefüggések kiaknázása s a harmadik forrás a személyesen ható forma. A szorgalmat és gondosságot ma valamiképpen megvetik, pedig ez szolgáltatja a tartalmat, a tárgyi tudást, a tanítás eszközeit. Olyan történettanár, aki nincs birtokában biztos tárgyi ismereteknek, pillanatnyilag talán elragadja hallgatóságát, de tartósan sohasem fogja tudni az ifjúságot a mult megbecsülése, s a jelen megértésére nevelni.

Jármai Vilmos.

H Í R E K.

Dr. Madai Gyula c. tankerületi kir. főigazgató, országgyűlési képviselő, az Országos Középiskolai Tanáregyesületnek 13 éven át érdemekben gazdag elnöke, f. évi március hó 8-án, életének 56. évében elhalt. A magyar középiskolai tanárság közszeretettel álló vezérét március hó 11-én Hajdúhadházában helyezték örök nyugalomra.

A m. kir. Ferenc József Tudományegyetem Barátai Egyesületének Természettudományi Szakosztálya *Dr. Farkas Béla* egyetemi ny. r. tanár elnökelete alatt f. évi április hó 14.-i szakülését az Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola dísztermében tartotta. Ez alkalommal *dr. Littke Aurél*, a Főiskola igazgatója a Főiskola történetét ismertette. *Dr. Abrahám Ambrus* egyetemi c. ny. rk. tanár, a főiskola zoológiai tanszékének tanára pedig: Van-e diffus idegrendszer? címen tartott tudós értekezést. Az állattani tanszék rövid történetét *Dózsa Antónia* a tanszékhez beosztott tanárnő foglalta össze, melyet a tanszék professzorának magyarázatai alapján a főiskola zoológiai gyűjteményeinek és könyvtárának bemutatása követett. Az előadáson sok tudós férfiú jelent meg, kik valamennyien melegen adóztak az előadóknak s egyben megállapították, hogy a Tanárképző Főiskolának rendkívül gazdag gyűjteményei vannak, s hogy az állattani tanszék felszerelése európai viszonylatban is mintaszerű. Az állattani tanszék újjászervezése *dr. Huszti József* egyetemi ny. r. tanár, igazgatótanács elnök, *dr. Littke Aurél* főiskolai igazgató és *Dr. Abrahám Ambrus* premontrei kanonok, egyetemi c. ny. rk. tanár, a főiskolai zoológiai tanszék tudós professzorának érdeme.

A Katholikus Középiskolai Tanáregyesület XXIX-ik rendes közgyűlését Budapesten, f. évi február hó 1-én tartotta, amelyen *dr. Kisparti János*, a szegedi tankerület kir. főigazgatója: A középiskola egyéniségéről címen tartott gondolatokban gazdag megnyitó beszédet.

Lapunk jelen száma 112 oldal. A Cselekvés Iskolájára a f. évi előfizetési díj az Angol-Magyar Bank R. T. szegedi fiók Szeged 26.228. számú. csekkszámára küldendő be.

Ablaka György könyvnyomdája Szeged, Kálvária-utca 14. — Telefon: 10—84.